
Van burger participatie naar overheid participatie

Prof. Dr. Lucas Meijs

Strategische Filantropie en Vrijwilligerswerk

@LucasMeijs

Stand vrijwillige inzet

Tussen 40% en 50% van 18+ doet vrijwilligerswerk, met een gemiddelde van tussen de 4 en 5 uur per week, per vrijwilliger, ongeveer even veel mannen als vrouwen, gemiddeld ouder, hoger opgeleid, blanker, drukker, 'rijker' en meer in dorpen.

LAGE SCHATTING

- 4.000.000 vrijwilligers
- 200 uur per jaar
- Ongeveer 500.000 FTE

Deze slide gebruik ik nu al bijna 20 jaar

- Kwantitatief is er niet veel veranderd, beetje groei in %, beetje afname in uren
- Kwalitatief / organisatorisch is er veel veranderd

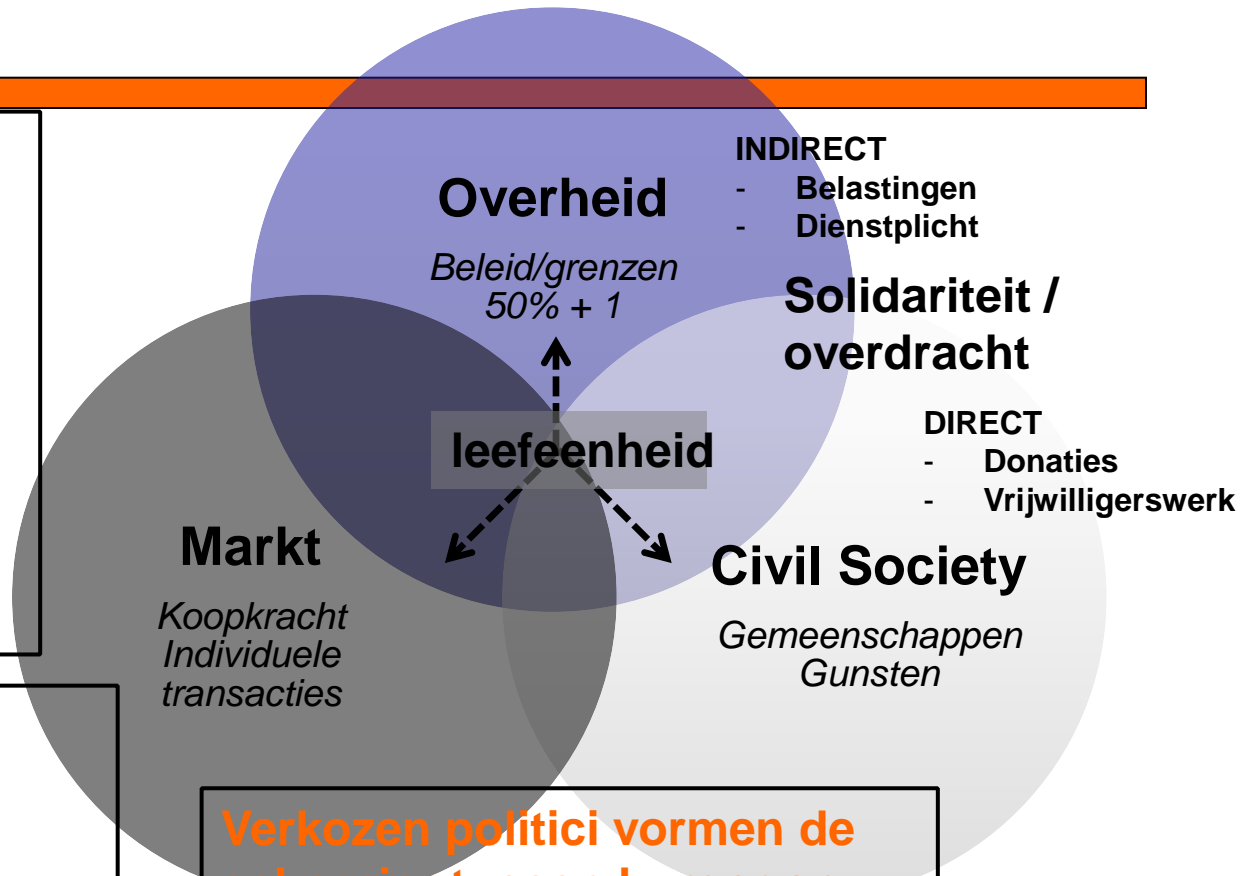
Uitgangspunten

Een leefeenheid kan op vier manieren 'diensten' krijgen met ieder hun eigen spelregels:

1. zelf doen
2. zelf kopen op de markt
3. krijgen via overheid
4. krijgen via civil society

Overheid en civil society verbinden op basis van verschillende vormen:

- solidariteit (direct / indirect)
- in/uitsluiting
- besluitvorming tussen mensen die 'teveel' en 'te weinig' hebben

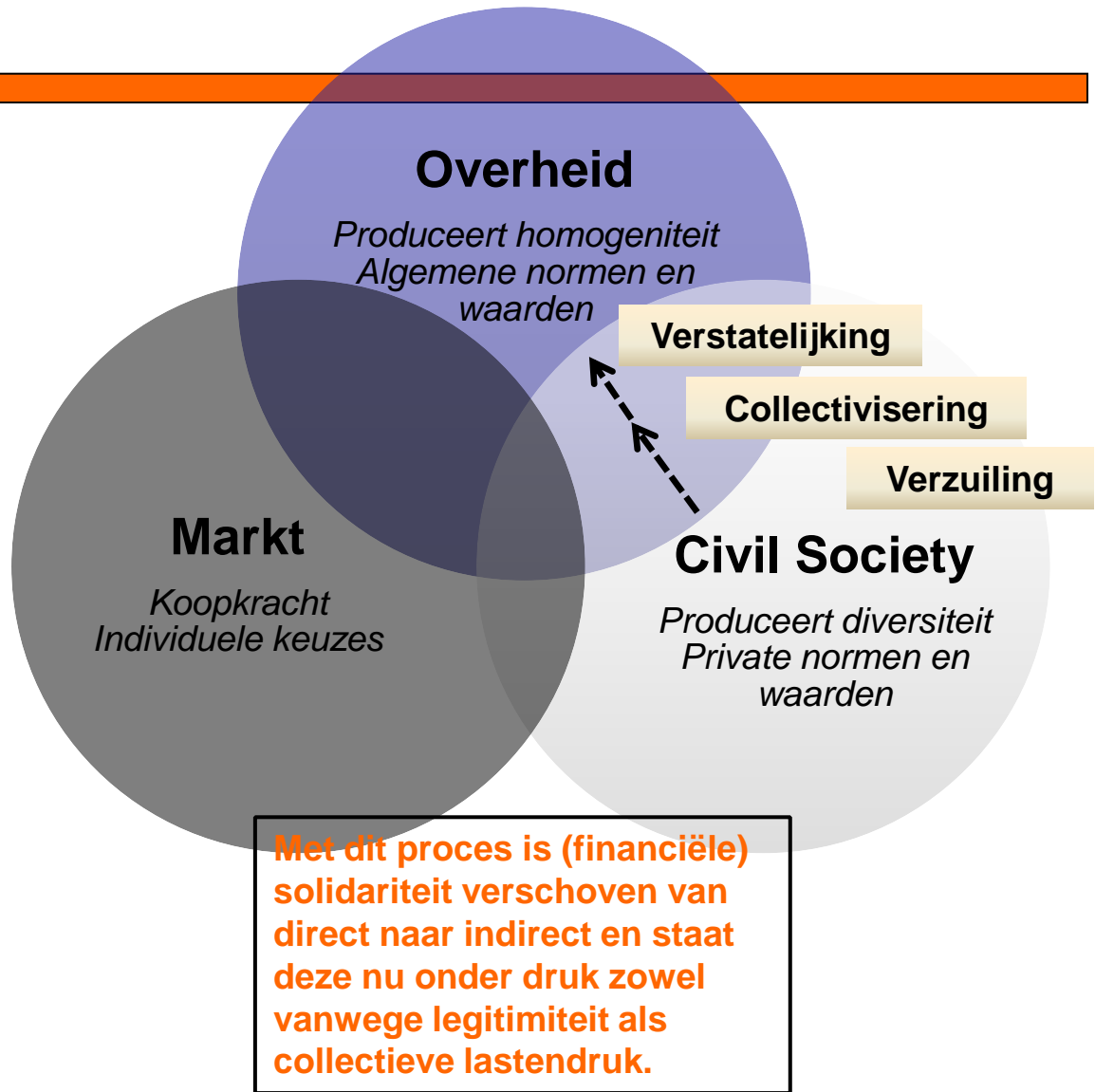
Verkozen politici vormen de scharnier tussen burger en overheid en daarmee dus ook tussen markt / civil society en overheid

Verleden - legitimiteitsverlies

Nederland is vanaf de 80-jarige oorlog bij uitstek een civil society land waarin de diversiteit van (religieuze) gemeenschappen veel ruimte krijgt van een niet centrale staat.

Met de verzuiling is de financiering van die diversiteit steeds meer overgenomen door de overheid.

De legitimiteit van die diversiteit is vervolgens verminderd bij de verstatelijking (verzorgingsstaat).

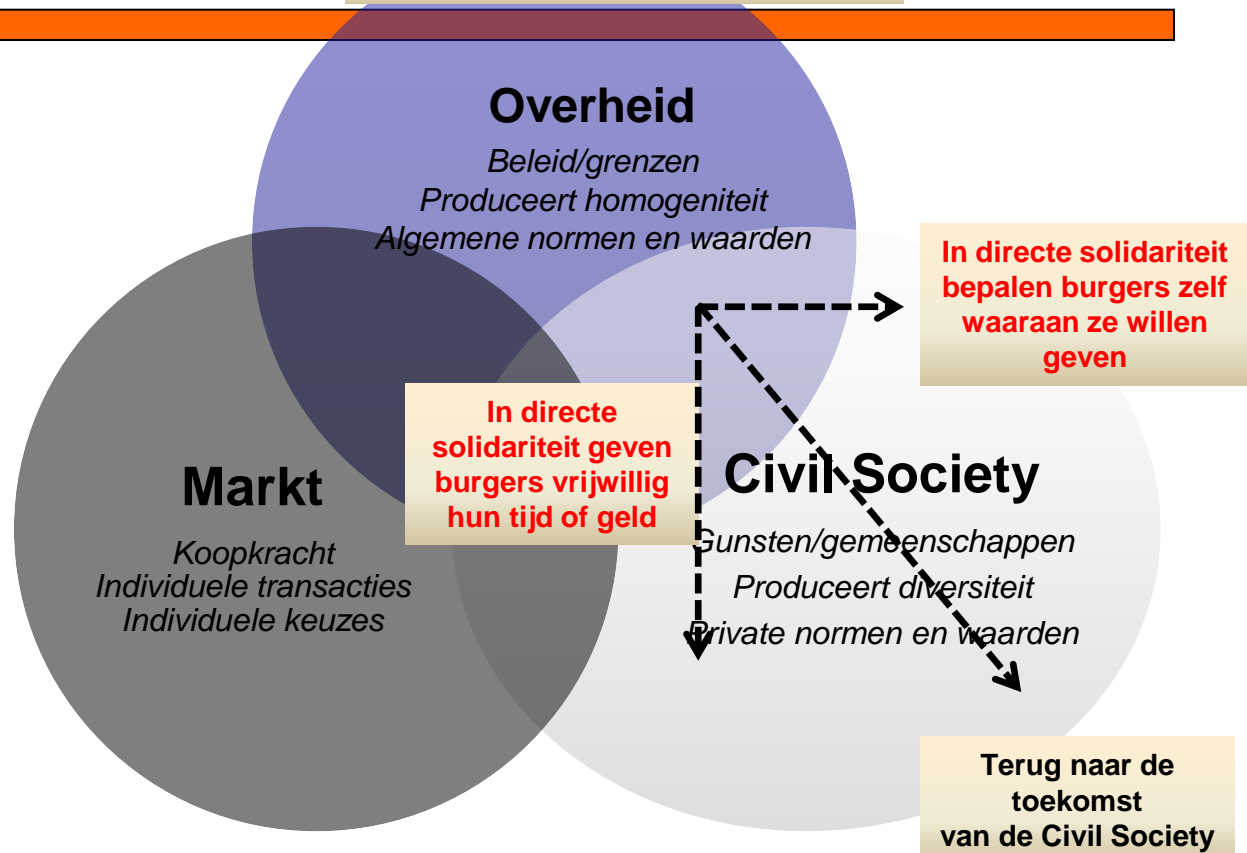

Toekomst - solidariteit in gemeenschappen

Overheid: 'zorgen dat' & vangnet

De huidige beweging is een 'terug naar de toekomst' van een Civil Society die past bij het Nederland van de komende eeuw:

- Divers
- Dynamisch
- Gebaseerd op (lokale) gemeenschappen
- Meer eigen verantwoordelijkheid en directe solidariteit
- Ondernemender

Dit betekent echter ook dat gemeenten minder belangrijk worden dan gemeenschappen. Gemeenschappen gaan voor verschil!

1

- Niet de overheid maar de samenleving geeft vorm aan het publieke domein
 - via overheid is efficiënt (belasting) maar legitimiteit onder druk (democratie)
 - via civil society is niet echt efficiënt maar individuele legitimiteit is maximaal
 - via markt is niet efficiënt en niet altijd legitiem maar kent zeker effectiviteit

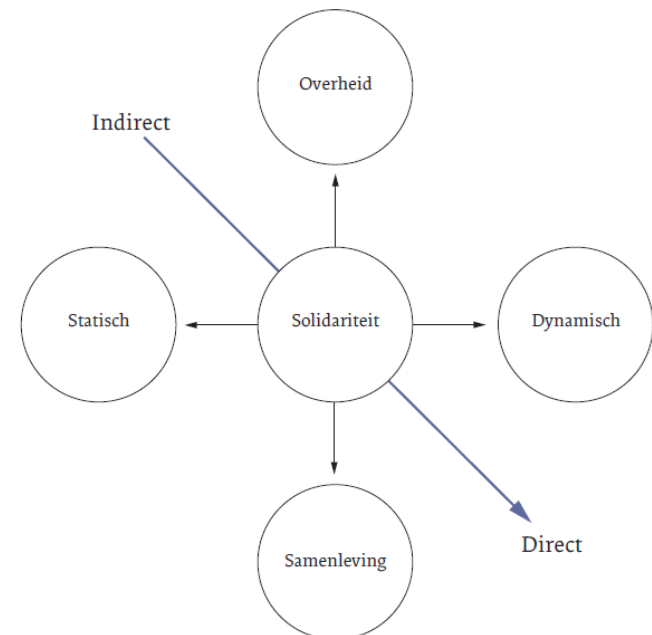
2

- Er is in Nederland geen crisis in de directe solidariteit maar wel in de legitimiteit van de indirecte solidariteit.

Indirecte en directe solidariteit zijn geen communicerende vaten.

Waar overheid terug trekt stapt samenleving niet altijd in want mensen kiezen zelf

Directe solidariteit kan wellicht het fundament onder solidariteit verstevigen omdat het de ervaring weer terug brengt.

3

- Nederland zal moeten wennen aan diversiteit in zorg en welzijn.
 - Overheid richt zich op gemiddelde stemmer en produceert homogeniteit
 - Civil society richt zich op specifieke achterban en produceert diversiteit
 - Ooit (verzuiling) had Nederland ‘best of both worlds’ met een overheid die civil society financierde... maar ja....
 - En dan ook nog de markt van prive inkopen en

4

- De ‘nieuwe’ oplossingen zitten in de overlap tussen de drie sectoren
 - Sociaal ondernemerschap
 - vanuit bedrijven
 - vanuit civil society
 - Nonprofit ondernemerschap
 - vanuit overheden
 - vanuit civil society

Civil society falens

- Onvoldoende
 - minder efficiënt dan overheid
- Particularisme
 - gericht op een bepaalde groep (gunst ipv recht)
- Paternalisme
 - gebaseerd op ‘beter weten’
- Amateurisme
 - gebaseerd op burgers met goede bedoelingen zonder specifieke kennis en opleiding

(Salamon, 1987)

In die civil society wordt...

- Organisatie
 - Gebaseerd op vertrouwen

- Gebaseerd op andere schaarste van tijd en geld

- andere (on)mogelijkheden

Civil Society is dynamiek!

- MADD

- Mothers Against Drunk Drivers
- Candy Lynne Lightner 1980
- "I didn't start MADD to deal with alcohol. I started MADD to deal with the issue of drunk driving".

- DAMM

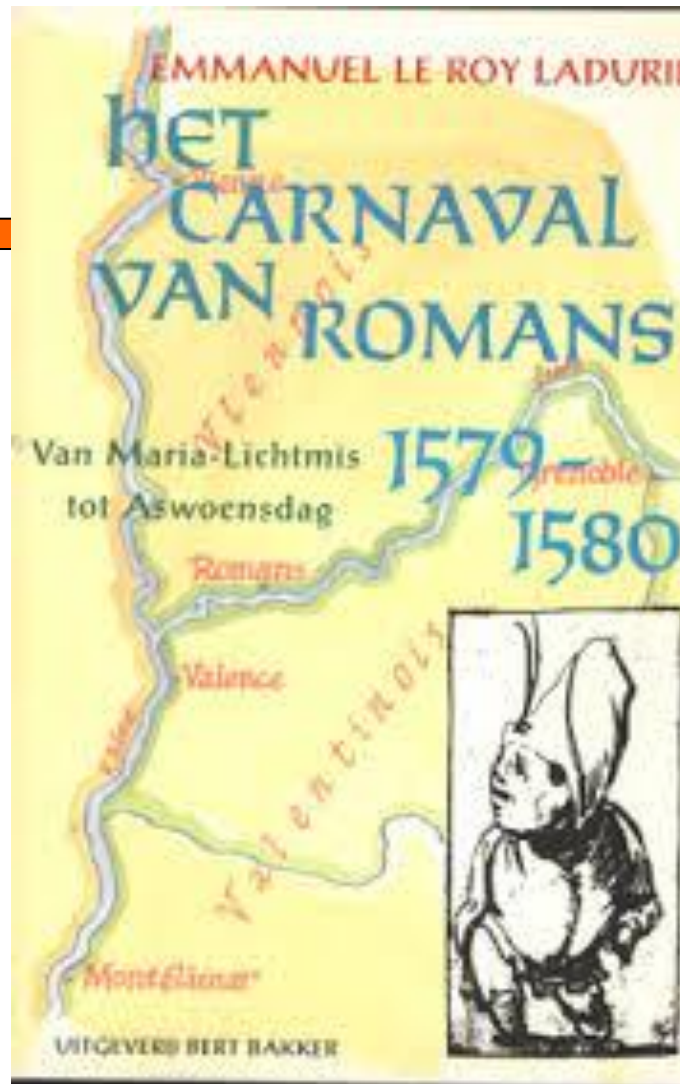
- Drivers against MADD methods
 - Tegen de Anti dronken rijden industrie
- Drunks Against Mad Mothers
 - Vrouwen moeten achter het aanrecht

Transities...

- Van landelijke overheid naar gemeente naar gemeenschappen
- Van private energie volgt subsidie naar subsidie volgt private energie
- Van de ‘vergadertafel’ bij de gemeenteraad naar de ‘koffietafels’ in de gemeenschappen
- Van toezicht houden namens de overheid naar missie besturen volgens de gemeenschap

Richten via de koffietafels

- De zelfbeschikking van de Civil Society kan zich vertalen in een atomisering van initiatief....
 - ‘Atoom’ heeft alleen legitimiteit aan de eigen koffietafel
 - ‘Molecuul’ heeft legitimiteit op meerdere koffietafels
- Richten via democratie van de ‘koffietafels’
 - Gemeenschapsfondsen / giving circles

Uitdaging

Hoe
faciliteren van **vrijwilligheid**
en
richten van **zelfbeschikking**
en
balanceren van **in- en uitsluiting?**

Filantropie in Nederland

prof.dr. Lucas Meijs

Stichting Maatschappij en Onderneming

Filantropie in Nederland

Deze publicatie is tot stand gekomen onder redactie van Lucas Meijs en is een uitgave van SMO, 2014. Bestellen van 'Filantropie in Nederland' kan via www.smo.nl voor €19,95. ISBN 978-90-6962-247-7